

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 10. ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА

Спеціальність **101 Екологія**
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-наукова програма **«Екологія»**

Освітній рівень **третій (доктор філософії)**

Інститут, факультет, відділення **Психолого-природничий факультет**
(назва інституту, факультету, відділення)

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма *виробничої* (педагогічної) практики для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (*ОС доктор філософії*) галузі знань *10 Природничі науки* спеціальності 101 Екологія за освітньо-науковою програмою «*Екологія*».

Мова навчання: українська.

Розробники: Лико Д.В., доктор сільськогосподарських наук, професор;
Костолович М.І., кандидат педагогічних наук, доцент;
Суходольська І.Л., кандидат біологічних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму РДГУ

Протокол № 12 від «26» серпня 2022 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму

(підпис) (Д.В.Лико)
(прізвище та ініціали)

Робоча програма схвалена навчально-методичною комісією факультету за спеціальністю 101 Екологія

Протокол № 5 від «31» серпня 2022 року

Голова навчально-методичної комісії ППФ

проф. Сяська І.О.

© Лико Д.В., 2022
© Костолович М.І., 2022
© Суходольська І.Л., 2022
© РДГУ, 2022

1. ОПИС ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 9,0	Галузь знань <u>10 Природничі науки</u>	Обов'язкова	
Модулів - 1	Спеціальність <u>101 Екологія</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів - 4		3-й	3-й
Загальна кількість годин - 270		Семестр	
		6-й	6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних: 45 год.	Освітній рівень: доктор філософії	Лекції	
		Практичні	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		Вид контролю: диференційований залік	
		Передумови для вивчення дисципліни: згідно структурно-логічної схеми освітньо-наукової програми «Екологія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти	
		ПРАКТИКИ	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

Виробнича (педагогічна) практика на третьому рівні вищої освіти є компонентом професійної підготовки до науково-педагогічної діяльності та видом практичної діяльності здобувачів щодо здійснення навчально-виховного

процесу у вищій школі, включаючи викладання спеціальних дисциплін, організацію навчальної діяльності здобувачів, науково-методичну роботу.

2.1. **Метою** виробничої (педагогічної) практики є закріплення теоретичних знань, практичних навичок й умінь здобувачів ступеня доктора філософії з організації та форм здійснення освітнього процесу в сучасних умовах ЗВО, його наукового, навчально-методичного та інформаційного забезпечення, формування компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників, здатних здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку сфери освіти відповідно до спеціальності, застосовувати новітні методи та технології навчання.

2.2. Основними **завданнями** виробничої (педагогічної) практики є:

- ознайомлення здобувача ступеня доктора філософії (PhD) з особливостями педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти III-IV акредитації;

- формування умінь і навичок організації освітньої, виховної та наукової роботи зі студентською молоддю;

- виховання у здобувачів індивідуального творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності;

- формування вміння критично оцінювати рівень викладацької діяльності колег та власної науково-педагогічної роботи;

- оволодіння здобувачами навичками та вміннями організації науково-дослідної роботи;

- формування потреб у самоосвіті, самовихованні та підвищенні своєї професійної компетентності.

2.3. Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі ступеня доктора філософії (PhD) повинні набути такі **компетентності**:

Інтегральна компетентність

Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері екології, охорони природи та раціонального природокористування, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, застосовувати сучасні методології наукової та науково-педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 05. Здатність працювати автономно.

ЗК 06. Вміння застосовувати набуті компетентності в практичній роботі.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК 04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК 05. Здатність до засвоєння концепцій, теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань у сфері екології, охорони довкілля та оптимізації природокористування.

Очікувані результати навчання (базуються на програмних результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою, та деталізуються):

Програмні результати навчання (РН):

РН 03. Вільно презентувати та обговорювати державною та іноземною мовами з дотриманням норм академічної етики результати досліджень, наукові та прикладні проблеми з екології, охорони довкілля та оптимізації природокористування, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях.

РН 04. Розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни, дотичні до предметної області екології у закладах вищої освіти.

РН 06. Застосовувати сучасні інструменти та технології пошуку оброблення й аналізу інформації з проблем екології та дотичних питань, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

РН 07. Мати сучасні концептуальні знання та високий методологічний рівень у сфері екології та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень.

РН 09. Виявляти лідерські якості, відповідальність та повну автономність під час реалізації комплексних наукових проєктів. Здатність відповідально ставитись до виконуваної роботи та досягати поставленої мети з дотриманням вимог професійної етики.

3. ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Навчальна робота здобувача-практиканта

- планування власної педагогічної діяльності, підготовка до занять;
- проведення різних видів занять у закріплених академічних групах;
- проведення психолого-педагогічного аналізу відвідуваних занять із фахових дисциплін;
- підготовка дидактичного матеріалу;
- проведення консультацій для здобувачів;
- підготовка і проведення позааудиторного заходу з актуальних питань в галузі екології.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Методична робота здобувача-практиканта **Методична робота передбачає:**

- ознайомлення з особливостями організації освітнього процесу у закладі вищої освіти (ознайомлення з освітньою програмою, навчальним планом спеціальності, розкладом занять тощо);
- ознайомлення з навчально-методичним забезпеченням дисциплін (силабус дисципліни, робоча програма навчальної дисципліни, підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, методичні матеріали до практичних,

занять, самостійної роботи);

- участь у роботі методичних семінарів, засідань кафедри;
- вивчення і аналіз нормативних документів, що регламентують роботу кафедри, факультету;
- ознайомлення з робочою документацією кафедри, правилами її оформлення;
- відвідування та аналіз занять викладачів (ознайомлення з освітніми інноваціями у професійній діяльності викладачів кафедри та їх практичне освоєння).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Науково-дослідна робота здобувача-практиканта

Науково-дослідна робота передбачає:

- ознайомлення з науково-дослідною роботою кафедри, участь у проведенні наукових семінарів, конференцій кафедри, університету;
- участь у залученні здобувачів до наукової роботи, підготовці та проведенні засідання студентського наукового гуртка/проблемної групи, конкурсів студентських наукових робіт;
- участь у проведенні внутрішнього моніторингу освітньо-професійних та освітньо-наукових програм зі спеціальності 101 Екологія;
- виконання індивідуальних завдань, підготовка звіту;
- підготовка доповідей й участь у науково-практичних конференціях, презентація результатів науково-дослідної роботи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Виховна робота здобувача-практиканта

Виховна робота передбачає:

- ознайомлення з організацією і системою виховної роботи кафедри, факультету, студентським самоврядуванням у закладі, роботою кураторів;
- виконання обов'язків помічника куратора академічної групи;
- планування виховної роботи у академічній групі;
- вивчення колективу академічної групи, складання психолого-педагогічної характеристики академічної групи;
- підготовка та проведення виховного заходу в академічній групі;
- відвідування навчально-виховних заходів, що на час практики відбуваються у закладі вищої освіти;
- підготовка і проведення профорієнтаційного заходу згідно плану роботи кафедри (факультету).

4. СТРУКТУРА ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Навчальна робота здобувача-практиканта		
1.	Планування власної педагогічної діяльності, підготовка до занять	12

2.	Проведення різних видів занять у закріплених академічних групах	10
3.	Проведення психолого-педагогічного аналізу відвідуваних занять із фахових дисциплін	8
4.	Підготовка дидактичного матеріалу	12
5.	Проведення консультацій для здобувачів	8
6.	Підготовка і проведення позааудиторного заходу з актуальних питань в галузі екології	12
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Методична робота здобувача-практиканта		
7.	Ознайомлення з особливостями організації освітнього процесу у закладі вищої освіти (ознайомлення з освітньою програмою, навчальним планом спеціальності, розкладом занять тощо)	8
8.	Ознайомлення з навчально-методичним забезпеченням дисциплін (силабус дисципліни, робоча програма навчальної дисципліни, підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, методичні матеріали до практичних, занять, самостійної роботи)	8
9.	Участь у роботі методичних семінарів, засідань кафедри	8
10.	Вивчення і аналіз нормативних документів, що регламентують роботу кафедри, факультету	8
11.	Ознайомлення з робочою документацією кафедри, правилами її оформлення	8
12.	Відвідування та аналіз занять викладачів (ознайомлення з освітніми інноваціями у професійній діяльності викладачів кафедри та їх практичне освоєння)	10
13.	Складання робочої навчальної програми курсу, який доручено викладати здобувачеві	16
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Науково-дослідна робота здобувача-практиканта		
14.	Ознайомлення з науково-дослідною роботою кафедри, участь у проведенні наукових семінарів, конференцій кафедри, університету	8
15.	Участь у залученні здобувачів до наукової роботи, підготовці та проведенні засідання студентського наукового гуртка/проблемної групи, конкурсів студентських наукових робіт	12
16.	Участь у проведенні внутрішнього моніторингу освітньо-професійних та освітньо-наукових програм зі спеціальності 101 Екологія	10
17.	Виконання індивідуальних завдань, підготовка звіту	12
18.	Участь у науково-практичних конференціях, підготовка доповідей і виступів	12
19.	Підготовка до друку наукової статті	16
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Виховна робота здобувача-практиканта		

20.	Ознайомлення з організацією і системою виховної роботи кафедри, факультету, студентським самоврядуванням у закладі, роботою кураторів	8
21.	Виконання обов'язків помічника куратора академічної групи	12
22.	Планування виховної роботи у академічній групі	8
23.	Вивчення колективу академічної групи, складання психолого-педагогічної характеристики академічної групи	8
24.	Підготовка та проведення виховного заходу в академічній групі	14
25.	Відвідування навчально-виховних заходів, що на час практики відбуваються у закладі вищої освіти, їх аналіз	8
26.	Підготовка і проведення профорієнтаційного заходу згідно плану роботи кафедри, факультету	12
	Усього годин	270 год

5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання розробляється керівником практики, враховуючи проблематику виконуваного дисертаційного дослідження, і видається здобувачу ступеня доктора філософії (PhD). Індивідуальне завдання передбачає творчий, пошуковий підхід щодо застосування ефективних форм впровадження одержаних наукових результатів у освітній процес. Індивідуальне завдання може бути спрямоване на керівництво науковими дослідженнями здобувачів першого та другого рівнів вищої освіти, включати консультування здобувачів щодо їх участі у наукових та науково-практичних конференціях.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- МН1- словесний метод (лекція, дискусія, бесіда, метод проблемного викладу навчального матеріалу тощо);
- МН2 - практичний метод (практичні заняття);
- МН3 - наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- МН4 - робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, складання реферату);
- МН5 - відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веборієнтовані тощо);
- МН6 - самостійна робота (розв'язання завдань, підготовка презентацій, розроблення методичних матеріалів).

7. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль передбачає:

- усне або письмове опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- виступи на науково-методичних заходах.

Підсумковий контроль – захист результатів роботи практики (звіт) – залік.

8. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Спостереження за роботою здобувача; обговорення залікових занять, обговорення проведеного виховного заходу, доповідь на звітній конференції, презентація наочних посібників.

9. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Результати практики та їх захист оцінюються на підставі наданих звітних документів, а також висновків, які відображені у відгуку-характеристиці керівника практики. Підсумковий контроль з виробничої (педагогічної) практики відбувається у формі диференційованого заліку, який оцінює керівник. При визначенні підсумкової оцінки враховуються результати оцінювання з усіх видів робіт, передбачених програмою практики.

Критерії оцінювання результатів виробничої (педагогічної) практики здобувачів ступеня доктор філософії (PhD):

- ступінь виконання здобувачами завдань, передбачених програмою практики;

- якість науково-педагогічних знань, проявлених під час практики та їх відображення у звітній документації;

- рівень сформованості практичних умінь та навичок як майбутніх фахівців, рівень сформованості компетентностей фахівця.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінювання виробничої (педагогічної) практики здійснюється в цілому за 100-бальною системою:

Оцінювання виробничої (педагогічної) практики

Номер за порядком	Вид звітної роботи	Кількість балів
1.	Систематичне ведення щоденника виробничої (педагогічної) практики	0-5
2.	Оформлення індивідуального плану роботи здобувача	0-5
3.	Психолого-педагогічні аналізи відвіданих занять	0-5
4.	Проведення лекцій (дві теми)	0-20
5.	Проведення залікових практичних та лабораторних занять (два заняття)	0-10
6.	Конспекти залікових занять	0-10
7.	Конспекти лекцій	0-10

8.	План-конспект виховного заходу з академічною групою	0-15
9.	Характеристика на академічну групу	0-5
10.	Творче індивідуальне завдання	0-15
Всього		100

Основні критерії оцінювання виробничої (педагогічної) практики

- Оцінку «**відмінно**» (А) (90-100 балів) здобувач отримує, якщо він вчасно і на високому рівні виконав увесь обсяг навчально-виховної роботи, передбаченої програмою практики, проявив творчий підхід до виконання теоретичних завдань, підготував логічні, змістовні конспекти лекцій та методичних вказівок до практичних занять, з повним висвітленням тематики, вибраної для викладання; під час практики проявив себе організованим, сумлінним, ініціативним, основні вміння сформовані та засвоєні ним на високому рівні, виклад матеріалу логічно послідовний, доказовий, висновки й узагальнення відповідають сучасному рівню викладання у вищій школі, на високому рівні провів виховний захід; своєчасно надав, акуратно і правильно оформлений пакет звітних документів, представив повне викладення змісту виконаних робіт під час проходження виробничої практики (в доповіді під час звіту); відгуки керівника про проходження здобувачем практики позитивні.

Оцінку «**добре**» (В,С) (74-89) отримує здобувач, який повністю виконав програму практики, проявив себе організованим, ініціативним, проте основні вміння сформовані та засвоєні ним на достатньому рівні; практикант допускав незначні методичні помилки, але зміг їх з власної ініціативи самостійно виправити, або пояснити причину їх допущення під час обговорення результатів навчально-виховного процесу, дослідної роботи; своєчасно надав, акуратно і правильно оформив пакет звітних документів, представив викладення змісту виконаних робіт під час проходження виробничої практики (в доповіді під час звіту); Відгуки керівника практики позитивні.

Оцінку «**задовільно**» (Д,Е) (60-73) здобувач отримує, якщо результати виробничої (педагогічної) практики засвідчують задовільний рівень забезпечення навчально-виховного процесу; практикант не проявив при цьому глибоких теоретичних знань, умінь їх застосовувати, припускався помилок у плануванні навчально-виховної роботи, незначних порушень вимог щодо організації навчання, не вміє виправити або пояснити їх причини; здобувач проявив себе як організований, дисциплінований, але недостатньо ініціативний та самостійний, вчасно здав пакет звітних документів; відгуки керівника про проходження виробничої педагогічної практики загалом позитивні, але наявні суттєві зауваження, помітні недоліки в оформленні документації.

Оцінку «**незадовільно**» (FХ) (35-59 балів) ставиться здобувачу, який не виконав програму практики, виявив слабкі психолого-педагогічні знання, невміння застосовувати їх для постановки та реалізації навчально-виховних завдань, організації педагогічної діяльності; не готовий до забезпечення навчально-виховної та дослідницької діяльності через недостатність знань фахових дисциплін або недобросовісне ставлення до науково-педагогічної та

методичної роботи; документація про проходження виробничої педагогічної практики не оформлена відповідно до вимог.

F (0-35 балів) свідчить про те, що здобувач-практикант не володіє знаннями та вміннями, які необхідні для виконання завдань виробничої практики, і потребує повторного проходження не тільки виробничої (педагогічної) практики, а й фахової підготовки в цілому.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В якості навчально-методичного забезпечення самостійної роботи здобувачів використовується базова та додаткова література, інтернет-ресурси, робоча програма виробничої (педагогічної) практики, методичні рекомендації до проходження виробничої (педагогічної) практики здобувачами вищої освіти ступеня доктор філософії (PhD) .

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи : інтерактивні технології в курсах навчальних дисциплін : навч.-метод. посіб. Київ : Кондор, 2008. 272с.
2. Біляковська О. О. Дидактика вищої школи : навч. посібн. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 360 с.
3. Бутенко Н. Ю., Грущенко Л. М. Педагогічна практика: підготування та реалізація : навч. посібник / за ред. Н. Ю. Бутенко. К. : КНЕУ, 2005. 184 с.

4. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
5. Костолович М. І. Денисюк Н.В., Ойцюсь Л.В. Асистентська практика : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти ступеня магістра зі спеціальності 101 Екологія. Рівне: Видавничий дім «Гельветика», 2018.172 с.
6. Методологія та організація наукових досліджень в екології : підручник / Клименко М. О., Петрук В Г., Мокін В. Б., Вознюк Н. М. Херсон : ПП «Олді-плюс», 2012. 475 с.
7. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі : навч. посібн. К. : Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
8. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. К. : А.С.К., 2001. 256 с.
9. Педагогіка вищої школи / за ред. З. Н. Курлянд. К. : Знання, 2005. 399 с.
10. Положення про виробничу (педагогічну) практику здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії Рівненського державного гуманітарного університету https://www.rshu.edu.ua/images/nauka/2021_pol_df_vpp.pdf
11. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : НАІР. 2018. 120с.

Допоміжна

1. Зайченко І.В. Теорія і методика професійного навчання. Курс лекцій. Навчальний посібник. Київ : НУБіП України, 2013. 480 с.
2. Калашнікова Л.М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи. К. : Знання, 2005. 486 с.
4. Левченко Т. І. Європейська освіта: конвергенція та дивергенція. Вінниця, 2007.
5. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 180с.
6. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. В Каплінський. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
7. Пихтіна Н.П. Основи педагогічної техніки. Київ : Центр навчальної літератури. 2019. 350 с.
8. Сисоева С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник . Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 320с.
9. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2006. 352 с.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ (ІНТЕРНЕТ) РЕСУРСИ

1. Про вищу освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Про освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. Інноваційні форми, методи і технології навчання URL:
<http://invnz.blogspot.com/>

4. Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0998290-04#Text>

5. Про Національну доктрину розвитку освіти URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

6. Національна рамка кваліфікацій URL:
<https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy>

7. Про затвердження професійного стандарту «Еколог» URL:
https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/421-nakaz_1111.pdf

Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» URL:
https://osvita.ua/doc/files/news/819/81950/610_Vikladachi_zakladiv_vi_shoyi_osviti.pdf